

Hei opettaja!

Uudenmaan kirjastojen lukuhaaste on aavistuksen päivitetty versio syksyllä 2020 ilmestyneestä ensimmäisestä lukuhaasteesta. Haastekohdista kuusi on pistetty kokonaan uusiksi, myös tehtävävinkkien osalta tässä opettajadokumentissa.

Haasteen kaikkia kohtia ei tarvitse suorittaa, vaan siitä voi valita eri kohtia. Haasteet on ryhmitelty 15 otsikon alle. Voitte luokassa sopia, että kaikki lukevat joko samaa haastetta tai saman otsikon alla olevia kirjoja.

Lukuhaastetta voi suorittaa myös useamman lukuvuoden ajan. Joihinkin haastekohtiin voi olla hauska palata. Mikä olikaan se kirja, joka oli ”pakko” lukea tokaluokkalaisena, ja mikä se on kuudesluokkalaisen mielestä?

Luetuista kirjoista kannattaa keskustella luokassa säännöllisesti. Lukeminen on aina keskustelua. Kirjailijan ja lukijan välillä, mutta myös lukijoiden kesken.

Lukuhaasteen avulla oppilaiden on helpompi löytää luettavaa, ja he oppivat myös katsomaan kirjaa eri tavalla kuin aiemmin. Lukuhaaste tekee lukemisesta monipuolisempaa!

Lukuhaaste on tarkoitettu kaikille peruskoululaisille. Lukuhaasteesta on tehty kaksi erinäköistä versiota. Alakouluikäisille suunnattu versio jatkaa samalla ilmeellä kuin edellinen lukuhaaste. Lisäksi on tehty toinen versio, joka puhuttelee enemmän yläkouluikäisiä.

Kysy kirjastosta

Kirjastosta saa aina apua kirjojen löytämiseen. Lisäksi lukuhaasteen eri kohdissa voi kääntyä kirjaston puoleen ja pyytää opastusta tai oppituntia aiheesta, joka liittyy haasteeseen. Tutustu ehdotuksiimme, jotka ovat tehtävien ohessa.

Pohdittavaa ja tehtäviä

Kokosimme jokaista haasteosiota varten lukemiseen ja kirjoihin liittyvää pohdittavaa ja tehtäviä, joita voitte halutessanne hyödyntää lukuhaasteen yhteydessä.

Nähdään kirjastossa!

KIRJASTOT YHDESSÄ
BIBLIOTEKEN TILLSAMMANS
UUSIMAA NYLAND

Uudenmaan kirjastojen lukuhaaste - Opettajalle

Pohdittavaa ja tehtävää

Lähelle ja kauas

Kirjojen tarinat voivat sijoittua oppilaalle tuttuun paikkaan (esimerkiksi kotiin, kouluun, mummolaan, urheilukentälle tai kotikaupunkiin). Onko kirjojen koulu samanlainen kuin oma koulu? Löytyykö kirjasta tuttuja paikkoja? Lukemalla voi turvallisesti matkustaa vaikkapa avaruuteen ja mielikuvituksen avulla kuvittaa oman matkansa. Lukemalla voi tutustua myös erilaiseen ajatteluun. Yläkoululaiset voivat pohtia, miksi kirjan henkilöt toimivat kuten toimivat. Esimerkiksi millainen on murhaajan mieli?

>>> Piirtäkää kirjan paikka. Paperille ilmestyy mummoloita, leikkipaikkoja, kouluja, puistoja, kauppoja, viidakoita...

>>> Tehkää kartta tai pohjapiirustus vieraasta ympäristöstä.

Kirjastossa: Katsokaa, löytyvätkö kirjaston karttakirjoista ne paikat, jotka oppilaat piirsivät. Tutkikaa kaupunkikarttoja ja kiikaroikaa tähtikarttoja!

Vuosikertakirjallisuutta

Haastamalla vaikka jo ykkösluokkalainen lukemaan kirja, jonka hän on lukenut tai jota hänelle on luettu aikaisemmin. Näin voidaan osoittaa, että hänelläkin on jo oma lukuhistoriansa. Mitkä aiheet kiinnostivat pienempänä? Jalkapallo, hevoset, kaivinkoneet vai salapoliisit? Ovatko kiinnostuksen aiheet jo ehtineet muuttua?

Kun lukee omana syntymävuotenaan julkaistun kirjan, voi samalla ihmetellä ja tutkia, onko maailma jo kovasti ehtinyt muuttua.

>>> Keksikää uusia merkkivuosia.

Esim. Vuosi _____ on tärkeä, koska silloin vietettiin ensimmäisen kerran Räjähävien vaahtokarkkien -juhlaa.

>>> Jutelkaa luokassa, mitkä oppilaiden lukemat kirjat ovat jääneet heille mieleen. Mikä on tehnyt kirjasta ikimuistoisen? Oliko se kirjan tarina, kuvat vai liittykö kirjaan jokin tapahtuma tai muisto?

Kirjastossa: Miten haet kirjastojärjestelmästä kirjoja niiden julkaisuvuodella? Tutkikaa historia-luokan tietokirjoja. Mitä tärkeitä vuosilukuja löydätte? Mitä silloin tapahtui, miksi se on tärkeää? Löytyykö kirjastosta oppilaiden lukemia kirjoja? Tehkää kirjoista näyttely luokkaan.

Lukeminen tuntuu

Ottakaa erilainen näkökulma lukemiseen. Sen ei tarvitse olla pelkästään sanoja, vaan se voi olla myös numeroita. Mitatkaa ja laskekaa!

Voitte laskea kirjan kannen pinta-alan tai luokassa luettavien kirjojen yhteenlaskettua pituutta. Laskekaa kirjojen lukemiseen käytettyä aikaa. Asettakaa luokalle yhteinen luku-aikataavoite ja pitäkää lukujuhlat, kun tavoite on saavutettu.

>>> Hyödyntäkää treeniohjelmiä taukojumppana.

Kirjastossa: Laskekaa, kuin monta askelta kirjaston pääovelta on lainaustiskille. Arvatkaa, kuinka monta kirjaa kirjastossa on. Kuinka kauan kestää ennen kuin näet lukevan ihmisen kirjastossa?

Tähtiä kirjan sivuilla

Tämän päivän tähtiä ovat urheilijoiden, näyttelijöiden, muusikoiden tai poliitikkojen lisäksi myös tubettajat, somevaikuttajat ja tikokkaajat.

>>> Selvittäkää luokan suosikkitubettajat, -somevaikuttajat ja -tikok-tähdet! Jokainen oppilas kirjoittaa suosikkinsa nimen lapulle. Tulokset kootaan taululle. Oliko joku nimi useammassa lapussa? Voitte vielä äänestää suosituimmista tähdistä luokan oman megastaran.

>>> Keskustelkaa luokassa, miksi julkkikset kiinnostavat. Miksi jotkut tubettajat ovat suosituimpia kuin toiset? Pohtikaa myös, mitkä vaikuttimet ovat esimerkiksi somevaikuttajan työn taustalla. Mitä asiaa tähdet ajavat? Voiko heidän sanomaansa täysin luottaa?

Kirjastossa: Mistä löytyy kirjan tekijöiden nimet? Minkä mukaan kirjat järjestetään hyllyyn? Mistä osista kirja koostuu: Mikä on kirjan selkä? Missä on kirjan nimiö sivu? Löytyykö kirjasta sisällysluettelo tai hakemistoa? Mitä hyötyä tietokirjan hakemistosta tai sisällysluettelosta on?

Tehdään lukemisesta numero!

Pohtikaa, millaisia numeroita lukemiseen liittyy. Sivumäärä, julkaisuvuosi, painovuosi, tekijöiden määrä, lukemiseen käytetty aika...

>>> Tehkää uusia kirjannimiä. Kaikki luokassa kirjoittavat kirjan nimessä olevat kolme sanaa erillisille lapuille. Laput laitetaan purkkiin. Sekoitetaan huolellisesti. Jokainen oppilas nostaa kolme lappua. Millaisia uusia kolmen sanan nimiä kirjoille tuli?

>>> Järjestäkää luokassa runoraati. Jokainen valitsee yhden viidestä lukemastaan runosta runoraatiin. Pidetään ryhmissä esikarsinta. Jokaisesta ryhmästä eniten ääniä saanut runo pääsee finaaliin.

Kirjastossa: Tutustukaa erilaisiin runoihin ja riimeihin.

Sähköisesti

E- ja äänikirjojen suosio kasvaa koko ajan. Äänikirja voi olla lukemisen kanssa kamppailevalle pelastus. E-kirja puolestaan kulkee kätevästi kännykässä mukana.

>>> Pohtikaa, millä tavalla e-kirjan lukeminen eroaa painetun kirjan lukemisesta. Onko eri juttu kuunnella kirjaa äänikirjana puhelimesta tai opettajan lukemana? Mitä eroja sähköisen ja painetun aineiston lukemisessa on? Listatkaa plussat ja miinukset.

Kirjastossa: Pyytäkää esittely kirjaston e-aineistoista.

Kirjaa kansiin katsominen

Pohtikaa luokassa, onko kirjan kannella vaikutusta kirjan valintaan. Kertooko kirjan kansi kirjan sisällöstä?

>>> Millaisia kansia luokkaan kertyi? Pistäkää pystyyn kirjankansinäyttely. Yrittäkää arvata, mikä adjektiivi kanteen liittyy.

>>> Kirjoita uusi tarina kirjan kansikuvan perusteella. Tai piirrä kirjan tarinalle uusi kansi.

Kirjastossa: Etsikää kirjastosta jonkun kirjan eri käännös- ja painovuosiversioita. Onko kirjan kansi muuttunut eri versioiden myötä? Näkykö kannessa kirjan painovuoden ajankuva esimerkiksi esineinä?

Kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa

Kuvat tuovat tarinaan oman lisänsä. Joskus tarina kerrotaankin vain kuvina, jolloin kirjan voi sanoittaa itse. Muuttaako kuva tarinan tulkintaa? Paljastuuko kuvasta salaisuuksia?

>>> Keskustelkaa luokassa, miten oppilaiden lukemissa kirjoissa kuva ja teksti liittyvät yhteen.

Kirjastossa: Suosituista tarinoista on usean eri kuvittajan kuvittamia versioita. Tutustukaa kirjastossa saman tarinan eri kuvitusversioihin.

Kirja verkossa tai verkko kirjassa

Sosiaalinen media on täynnä erilaisia kirjavinkkejä. Lukemo-portaaliin on koottu lukematon määrä linkkejä somessa oleviin kirjavinkkeihin. <https://lukemo.fi/lukuintoa/kirjasome/> Tutustukaa yhdessä Lukemon vinkkeihin ennen tätä haastekohtaa.

>>> Kuvailkaa lukemianne kirjoja hashtagien avulla. Mitkä viisi hashtagia kertovat kirjan sisällöstä parhaiten? #paraslukuhaaste #huipputehtävä #kieliposkessa

Kirjastossa: Testatkaa keksimiänne hashtagejä verkkokirjastossa. Toimivatko hakusanat verkkokirjastossa eli löytyykö niillä mitään? Millä asiasanoilla lukemasi kirja on kuvailtu? Vertaa omia hashtageja kirjaston asiasanoihin. Löytyykö niistä yhtäläisyyksiä?

Jos asiasanat kiinnostavat enemmän, kysykää kirjastosta. Kerromme mielellämme lisää, tämä on meille sydämen asia.

Luku(olo)tila

Miten paikka tai oma fiilis vaikuttaa lukemiseen? Voitko lukea bussissa tai muussa liikkuvassa kulkuvälineessä? Pystytkö lukemaan, vaikka ympärillä on hälinää vai luetko mieluiten omassa rauhassa?

>>> Pyydä oppilaita ottamaan selfie kirjan kanssa oudossa lukupaikassa. Millaisissa paikoissa oppilaat lukivat? Mikä teki paikasta oudon? Selfien sijaan oppilaat voivat piirtää kuvan oudosta lukupaikasta.

>>> Keskustelkaa luokassa, lisääntyikö lukuinto, kun oppilaat ryhtyivät lukemaan, vaikka ei olisi yhtään huvittanut? Mistä lukuinnon lisääntyminen/väheneminen johtui?

Kirjastossa: Millaisia lukupaikkoja kirjastossa on?

Kun kaikki muuttuu

Lukemalla voi turvallisesti kohdata pelottaviakin asioita joutumatta itse vaaraan. Virus ei tartu kirjan sivuilta, eikä vesi nouse kellariin kansien välistä.

>>> Käykää luokassa läpi, millaisia mullistuksia ja muutoksia oppilaiden lukemissa kirjoissa käsiteltiin. Antoiko kirja toivoa paremmasta tulevaisuudesta vai ahdistiko kirjan lukeminen? Millainen sävy kirjoissa oli? Selittävä, tuomitseva vai rauhoittava?

Kirjastossa: Pyydä kirjastosta teemavinkkaus tai -vinkkilista ennen tämän haastekohdan tekoa.

Näytillä

Kirjastoissa nostetaan usein esiin kirjoja, jotka liittyvät tiettyyn juhlaan (esimerkiksi joulu tai pääsiäinen) tai teemaan (esimerkiksi rasismien vastainen viikko tai jalkapallon MM-kisat). Kirjojen esillepanolla halutaan kiinnittää kirjastossa kävijöiden huomio erilaisiin kirjoihin ja teemoihin. Kaikissa kirjastoissa ei ole tilaa järjestää kirjanäyttelyä, vaan kirjaston henkilökunta laittaa kiinnostavia kirjoja esiin esimerkiksi hyllyyn niin, että kirjan kansi näkyy.

>>> Keskustelkaa luokassa, millä perusteella oppilaat valitsivat näytillä olleen. Oliko valintaperusteena kiinnostava kansi vai teema vai joku muu syy?

Kirjastossa: Käykää luokan kanssa kierroksella kirjastossa katsomassa, mitä kirjastolaiset ovat panneet näytille! Haluaisitteko koota kirjastoon luokan oman kirjanäyttelyn? Kysykää kirjastosta, onnistuisiko se.

Taltuta tiedonjanosi

On suuri houkutus etsiä tietoa pelkästään netistä. Nettitiedon laadun arviointi voi olla haastavaa ja siihen kannattaa käyttää aikaa. Kirjastossa on hyllymetreittäin laadukasta tietoa.

>>> Keskustelkaa luokassa, mistä tunnistaa luotettavan tiedon.

Kirjastossa: Monet kirjastot tarjoavat mediakasvatusoppitunteja. Kysy, kuuluuko mediakasvatus kirjastosi tarjontaan!

Tunteella

Lapset ja nuoret oppivat kirjoista myös tunnetaitoja. Kirjoissa käsitellään monenkirjavia kohtaamisia ja tunteita. Lukeminen on turvallinen tapa kohdata uusia tilanteita ja ihmisiä. Miten käyttäytyisit itse kirjan tilanteessa? Miten reagoisit kirjan tapahtumiin?

>>> Miten ja missä kirjan hahmot tutustuivat? Tunnetko jonkun, joka on tutustunut johonkuhun samalla tavalla? Piirrä kuva tai kirjoita runo tilanteesta, jossa voisi tutustua uuteen ihmiseen.

>>> Keskustelkaa lukemienne kirjojen hahmojen ominaisuuksista. Mikä tekee hahmosta raivostuttavan, pelottavan tai oudon? Pohtikaa, miksi kirjan hahmot käyttäytyvät kuten käyttäytyvät.

Ihan mitä vaan

Sillä, joka lukee, ei ole ikinä tylsää. Kaikki lukeminen kehittää ajattelua ja keskittymiskykyä. Lukokeskuksen ”10 faktaa lukemisesta” -julkaisussa todetaan näin: ”Lukemisella on lukuisia terveyttä ja hyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Pitkäaikaista muistin käyttöä ja tarinan hallintaa vaativa lukeminen tarjoaa vastapainoa kiireiseen ja lyhytjännitteiseen työelämään. Lisäksi se kehittää sosiaalisia taitoja, viestintä- ja empatiakykyä sekä parantaa keskittymiskykyä.” Ja lisäksi lukeminen on tosi hauskaa!

>>> Pohtikaa luokassa lukemisen hyviä puolia. Entä keksittekö lukemisesta huonoja puolia?

Kirjastossa: Kirjastossa voi lukea ihan mitä vaan. Tervetuloa!